

san tan ni kelennan — nimòrò 127

sètanburu kalo — san 1982

bp:24 - bamakò (mali)

telefòn: 22-21-04 CCP : 0155

dòròmè 5

kibarudilaw kuntigi: amadu ganyi-kanté

kibaru

c éles PTT

a bè bò kalo o kalo, faso ka kibarudiso ka yamaruya kònò

mali musow ye afiriki musow kunkòròta

Afiriki musow y'u ka tònba sigili sanyèlèma seli 20 nan kè, sibiri don, san 1982 Zuluye kalo tile 31 don. A kèra labèn ani gintan ye Afiriki jamana kelen kelen bée kònò.

Mali musow y'u jòyòrò fa a seliko la fo k'a

nyè. O siratigè la, "UD PM" hukumu kònò, mali musow ka foroba tòn, n'o ye "UNFM" ye, o ye nyè-najè suguya caman; nyôgòn kùnbèn suguya caman ani baara nafama caman kè, Bamakò ani mali dugu kelen kelen bée kònò, k'a seli in kunkòròta n'olu ye.

balikukan don

Sètanburu kalo tile 8 bè bèn baliku kan don ma, dinyè bée lajèlen kònò. Jamana hòrónyalen bée bënnan o kan. Nka, kòró de b'a la. O kòró tè dò-wèrè ye kalan jòyòrò kò, hadamadenya la, bawo kalanbaliya ni baganya ka surun kosèbè.

Mali muso nyémögòw n'u ka tòndenw ye nyögòn lajèrè masalaw ni nyögòn kunnafo ni kènè caman kan, jirituru ani nyènajèw kò fè.

mali ye san 22 sòrò

Mali jamana y'a yè rète san 1960 Sètanburu kalo tile 22 don. A sanyèlèma se-li 22 nan bè bën nyi nan san 1982 sètanbu ru kalo ma. Hakili jakabò don in kama, kibaru bè kanu; bën; nyögòn dèmè ani faso baara dusu dò-ròn de don mälidénw kònò.

saniya

Hadamaden jugu fòlò ye bana ye. Bana fana nasira fòlò ye nögò ye. O siratigè la mògò ka kan k'i yèrè tanga nögò ma. Saniya ka gèlèn, nka a ka nögòn ni bana furakeli ye.

Ni mògò min saniyara n'i ka so kònòna ma saniya dò b'i ka saniya jè. Ni mògò min saniyara n'i ka du kònòna ma saniya, dò b'i ka saniya jè. Ni mògò min yèrè saniyara n'i ka dugu kònòna ma saniya, i ka saniya ma dafa. O la, hadamaden tè se ka jè fo i lamini bée ka saniya.

Saniya ko hukumu kònò, Bamakò denmisènw bée ka kin caman furan sisani, ka dingèw tabò walasa jiw bée se ka bo-li konyuman dugu kònò. An ka foli bée dugu saniyabagaw ye kosèbè.

kibaru kanubagaw

maana: amèdu ka makan taa

nkalon mana tile kèmè kè ka taama,
tinyè mana tile kelen kè, a b'a minè.

u ye ci bila su ko musokòròw ma, ani kasanketigiw. musokòròw ye Safiyatu ko, ka su kasanke don a nyè-nama na, ka taa n'a ye kaburudon na, k'a don dingè la, k'a geren, ka tila ka kabakurun fili a kan. kabakurun bée dulonna muso in sàñ fè.

u tilalen u ka baara la, u nana so kònò, Amèdu dògòkè n'a terikè mulukura, kuna y'u minè, u bolo n'u sen tigèra, ka u nyèw flyen, ka kaya bila u la.

○
○ ○

don dò la, masakè dò ka bagan gènnaw y'u to bagan gèn na ka muso in gunan kan mèn. u taara muso in

bò dingè la, ka na a di u ka masakè ma. masakè in ye muso in kènèya konyuman, k'a segin a cogo kòrò la. a y'a bila a yèrè denmuso fè sankanso san fè sange kòrò.

dumuni bée bée se u ma yen. muso minnu bée dumuni lase u ma, don dò la, u y'a fò masakè ye ko : - "muso min bée i denmuso fè sankanso kan, a nyògòn tè musow la i ka jamana kan."

o y'a sòrò, masakè in denkè sigilen bée a kérè fè, o y'a kun kòmi.
su dugu tilalen, masakè denkè yè-lènna sankanso kan, ka taa muso in nò fè, min ye Safiyatu ye, ka sange kòròta.

a ko : - "Safiyatu."
- "naamu."
- "ne jarabilen b'i la, n b'a fè ka jè n'i ye."

Safiyatu ko : - "ala tè sòn, kira tè sòn, ne Safiyatu tè sòn."

○
○ ○

masakè denkè jiginna ka bò san fè. a ko : ne fa ka jòn ka ban ne la, o ye ne yèrè nò ye.

dugu jèlen, a sera numuden ma, ko a ka muru jan dila a ye. numuden in y'o dila, k'a di masakè den ma.

surafana dunnen, Safiyatu ni masakè denmuso ye tulon kè koşèbè. u sunògò tuma selen, masakè denmuso ko ale bée sunògò Safiyatu da yòrò

la. Safiyatu tun ma sòn, nka a y'a kè daga ye, ka na i da Safiyatu fè a ka dalan kan. Safiyatu kamangananna, a wulila, ka taa i da masakè denmuso da yòrò la.

dugu tilalen, masakè denkè n'a ka muru jan yèlènna sankanso san fè. a ye Safiyatu da yòrò kòrò sange kòròta, a b'a nyè na Safiyatu dalen bée yen, k'a sòrò a dògòmuso don. a ye fini kòròta ka bò a la, ka muru turu a bara kòrò. muru y'a bara sògò ka taa kalaka minè. a dògòmuso danna kulekan kelen ma. bi m'a to, a sara.

Safiyatu dalen kabara, a ko : "lahilahilala, mamadara surula". a danna o ma.

○
○ ○

dugu jèlen, u nana a sòrò, masakè denmuso sara, muru dalen bée a kérè fè. u taara kiritigèlaw wele ka na, masakè denkè min tun ye mögò gala ye, o tun b'a la. u ye Safiyatu nyininka :

- "mun ye i terimuso sòrò ?"

Safiyatu ko : - "mögò bée dan i ka mènnèn n'i ka yelen de la. ne ko : 'an tè taa an da sa ?', masakè denmuso ko : 'ònkhòn, nka ne bée da i ka dalan kan bi, e b'i da ne ta kan.' ne ma sòn. a nana i diyagoya da ne fè n'ka dalan kan. ne wulila ka taa n'da a ka dalan kan. an sunògòra o cogo la. dugu tilama fè, dò nana muru kè ka n terimuso in sògò.. a ye

kuma yòrò

maana : Amèdu ka Makan taa

kulekan nyè kelen kè. ne giringna ka wuli, n ko : 'lahilahilala, mamadara surula', ne danna o ma, n ma mògò ye."

masakè denkè ye ntalen kelen da, a ko : - "baba, birifini ye mògò jugu ye. ni funteni bè, i b'a kuru, k'a da i kèrè fè. ni nènè bòra, i b'a wanwalan, k'a biri i la. anw taara nin muso sòrò dingè kònò, mògò ye a don kun dòn yen ? o tuma, anw ko : mògò kana nkalon tigè k'a da mògò la, min ni tinyè bòlen bè."

jaa, masakè in bè ko dòn. a y'a dòn ko a denmuso in saya ye a denkè nò ye, n'a tun b'a fè ka Safiyatu faga. a ye Safiyatu wele, ka sanu d'a ma, ko a ka taa. Safiyatu taara.

masakè denkè donna so kònò, a nyè fiyenna, kuna y'a minè, a mulukura, kaya jiginna a la.

○
○ ○

Safiyatu taara wula kònò, a taara a sòrò, cè fila bè syèn ta la, kelen bè ka kelen bin, k'a bugò. Safiyatu ko cè fila in ma : - "n balimakèw, a'ye kèle dabila."

kelen ko a ma : - "tèmè i ka taa la, mògò jugu don."

Safiyatu ma sòn ka taa. a ye Ngolo nyinika : - "Zan ye mun kè i la ?"

Ngolo ko : - "n ka juru bè Zan na, a san fila ye nyinan ye, a m'a sara fòlò."

Safiyatu ko Ngolo ma : - "joli don ?"

- "mutukali saba don."

- "ni mògò min y'o sara dun ?"

- "n bè. Zan bila."
masakè ye mutukali saba min di a ma, à y'o di Ngolo ma. Ngolo ye Zan bila.

Safiyatu ni Zan taara nyògòn fè. u taara, ka taa, fo u sègènna. Safiyatu ko : - "sunògò bè ne la."

Safiyatu ni Zan jèra k'u da wula kolonba in kònò. dugu tilalen tuma min na, Zan wulila, ka taa i jò Safiyatu kun na.

a ko a ma : - "Safiyatu."

Safiyatu ko : - "naamu."

Zan ko : - "i jarabi ye ne minè, n b'a fè ka jè n'i ye."

Safiyatu ko : - "ala tè sòn, kira tè sòn, ne yèrè tè sòn."

Zan ko : - "ala n'a kira sen bò a la, a fò : 'ne yèrè tè sòn'."

Zan n'a ye syèn ta kabini dugu tila fo tile jubò waati. Zan ma se ka Safiyatu bin, Safiyatu ma se ka Zan bin. u farala nyògòn na, u ye nyògòn nò minè, ka taa ba da la.

u surunyalen ba da la, Zan y'i kanto kurunnintigi ma :

- "jònmuso santa bè n bolo, ni mògò min b'a nyini."

Safiyatu ko : - "n tè mògò ka jòn ye."

Zan ko : - "i da minè."

Zan ye Safiyatu feere kurunnintigi ma, ka taa a ka so.

Zan donnan a ka so, a fiyenna, kuna y'a minè, a mulukura, kaya jiginna a la.

○
○ ○

kurunnintigi min tògò ko Fasun, o taara ni Safiyatu ye a ka so. o fana y'a bila so nyuman kònò. dugu tilalen, o ko : - "Safiyatu, ala ye ko diya ne ye kosèbè. ne b'a fè k'i furu, n'a y'a sòrò, mògò muso t'i ye."

Safiyatu ko : - "ne bè furu la, e fana bè furu la."

- "n'a bè ten, o tuma, ne na taa n ka wari nyini i la sini."

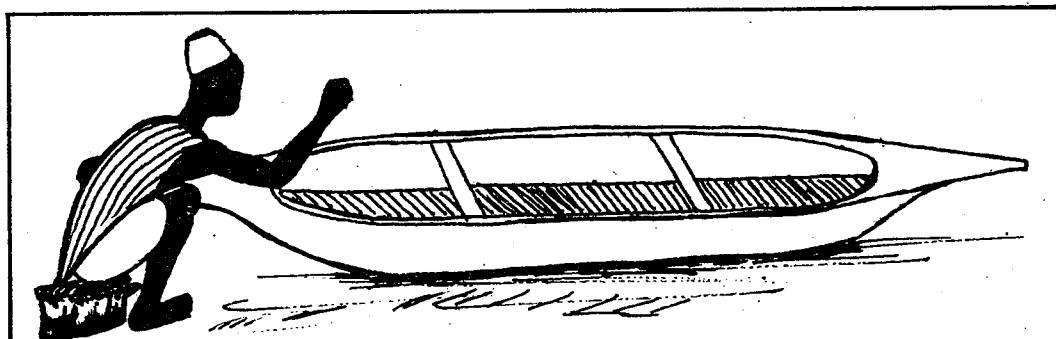
dugu jèlen, Fasun taara ni Safiyatu ye sugu la, ka taa a feere, k'a ka wari kòrò bòlen minè.

Fasun donnan a ka so, a fiyenna, kuna y'a minè, a mulukura, kaya jiginna a la.

○
○ ○

mògò min ye Safiyatu san, o tun ye larabu jamana masakè dò den ye. masakè in tògò tun ye El Haji Umaru. Umaru nyè dalen Safiyatu kan, a ko : - "è, nin filè walijumuso deye."

Dansen Keyita
(a tò bè bò kibaru nata kònò)

kibaru kanubagaw kumayòrò

naafigiya ma nyi

Nin kèra cè dò ye, a ka dugu mógòw y'a gèn k'a bë naafigiya kë kòjugu. Cè in yèlèmana wula kònò, o y'a sòrò cè dò fana bë ka kòlòn sen a ka foroda la sogow nyè.

Naafigicè in yaalatò su fè, a tagara bin kòlòn in kònò. Waraba yaalatò fana tagara bin a kan yen, suruku, waraninkalan, sa tu t'ani toto, olu bëe yaalatò tagara bin cè in kan kòlòn kelen in kònò yen su fè, nka u si ma fèn kë si la.

Dugu jèra, forotigi tagara a ka kòlòn lajè, a kabakoyara, a ko : i komin aw fèn wòorò (6) binna nyögón kan kòlòn kònò aw si ma fèn kë si la, ne bë aw bëe labò, wa n'fana tè fèn kë aw la. Cè ye waraba labò kòlòn kònò, o ko : ne bë i ka wale nyuman sara kofè, nka mógo min bë kòlòn in kònò, i kana o labò dè! suruku, waraninkalan, sa tutu t'ani toto, olu ko forotigi kana cè in bë kòlòn kònò.

Forotigi tagatò, cè in y'i kanto kòlòn kònò : kana taga ka n'to yan ! i kana daabaw ka kuma minè, bawo e mógo ne mógo, n'i ye ne labò kòlòn in kònò, ne bë kë i dögökè ye du kònò, sa-

bu fa tè n'fè, ba tè n'fè. O fôlen cè in fana y'a labò kòlòn kònò, u tagara nyögón fè so.

Don dò la, waraba ye dajè minè ka t'o bila cè ka foroda la ko y'a ka wale nyuman sara ye. Suruku fana y'a ka wale nyuman sara ni minankè ye, waraninkalan fana ye fèn dò di. Toto ye digèn sen ka taga bila masakè siso kònò, ka masakè ka samu bore ta ka taga o di forotigi ma k'o y'a ka wale nyuman sara ye.

Dugu jèlen, Masakè ye mógòw lajè, k'ale ka sa nu tununna. Cè min bòra kòlòn kònò, o y'i dogo ka taga naafigiya kë Ma sakè ye, ko ale bë cè min ka so, ko sanu in b'o bolo. Masakè fana ye jònw ci ka taga cè in minè a ka so, k'a siri k'a gosi, cè ko sanu t'a bolo, Masakè y'a don nègè la. O kelen naafigikè in yèlèmana

masakè ka so. U tora ten fo masakè denmuso ka konyò wuli summa sera. U ni konyò don tò tora tile kelen ye, sa tutu tagara cè sòrò nègè la, a ko cè ma, ne y'a fò i kana cè in labò kòlòn kònò, waraba y'a fò, suruku y'a fò ; e bë nègè min na sisan, i bë naafigikè in ka nègè de la. Nka sini, ne b'i ka wale nyuman sara, o y'a sòrò tutu y'a hakilina jira cè la nègè la ka taga.

Konyò bò summa sògòma, sa tutu tagara i dogo nyaman-nyaman na sira kérèfè. Konyò bilalaw wulila, nyémogòw tèmèna, denmuso tèmè summa, sa tutu y'o cin, konyòmuso binna dugu ma. Furakèla caman dèsèra ka denmuso in furakè. Cè y'i kanto nègè la, ko masakè, fura dò bë ne bolo, a sòròli ka gèlèn, o kò n'i yo kë i denmuso la sisan, a bë kénèya. Masakè ko cè ma, a fò. Cè ko ale ka fura bë baara ni naafigi kun kolo sèmè ye. Masakè y'a ka mógòw bila ka naafigi in minè ka di cè ma. U tagara kungo kònò, jònw y'a kunkolo tige ka di furatigi ma. Jònw tagalen so, furatigi labanna ka sa tutu ka furatigi, ka taga n'o ye so, ka konyòmuso furakè n'o ye fo k'a kénèya. O kelen masakè ye cè ladi ya ni fèn caman ye. Sa tutu de kèra sababu ye ka cè bò nègè la.

Berema Keyita
animatèri ka bò
Kenyèdòba.

san 1982 san fila nyènajèw

Denmisènw ka san 1982 san fila nyènajèw kèra Bamako k'a ta Zuluye kalo tile 3 fo a tile 13. U ye nyogondan minw kè olu jaabiw filè :

nyènajèw	fòlò	filanan	sabanan
kôtëba	kulukoro	bamakò	sikaso
dônsen kôrôw	kulukoro	bamakò	moti
dôn kôrôma	kulukoro	gawo	kayi
kelenna dônkilida	moti	gawo	bamakò
jèkadônkilida	kulukoro	bamakò	sikaso
fôlifènw	segu	kayi	kulukoro
bolola fèn dilalenw	sikaso	segu	bamakò
inansara fôlisew!	moti	tumutu	sikaso
a bëe lajèlen	kulukoro	bamakò	moti

Mamadu Nyamá Jara

laadilikán

Dugu jè o jè, nafolo bë kumakan saba fò a tigi ye :

- Sogomada fè, nafolo b'a fò a tigi ye ko ni e ma ban ka ne to, ne bë ban ka e to.
- tilegan fè, nafolo b'a fò a tigi ye ko ni ne ma e n'i sinjiw tigè, ne bë e n'i sinjiw tugu.
- Su fè, nafolo b'a fò a tigi ye ko ni ne ma e don jahanama kònò, ne bë e don alijinè kònò.

Sayon Filifèn Tarawele
ka bò Seguna (Sagabari)
Kita.

bamanankan

alataala.....	très haut
arajo.....	radio
babin.....	sorte d'herbe
bala.....	porc-épic
dankan.....	adjoint
denbo.....	vaurien
jalaminè.....	urine
jata.....	photographie
faden.....	rival
farada.....	déchirure
galadonna....	teinturier
girife.....	greffe

hiila.....	ruse
hòn.....	tiens-prends
kabafin.....	nuages
kabini.....	depuis
kusubè.....	hernie
laada.....	coutume
lakalan.....	enseigner
magèn.....	secourir
mama.....	grand-parent
naani.....	quatre
nègè.....	métal
nyónisa.....	rougeol
pake.....	paquet

paranti.....	apprenti
pôri.....	bière
saheli.....	nord
sala....	être paresseux
surò.....	hier soir
shyèn.....	dard
takala.....	allumette
takisè.....	braise
tobili.....	cuisine
cako....	fibres de sisal
cènyi.....	beau
coyi.....	s'enfuir
waaju.....	sermonner
wugu.....	meule
yan.....	ici

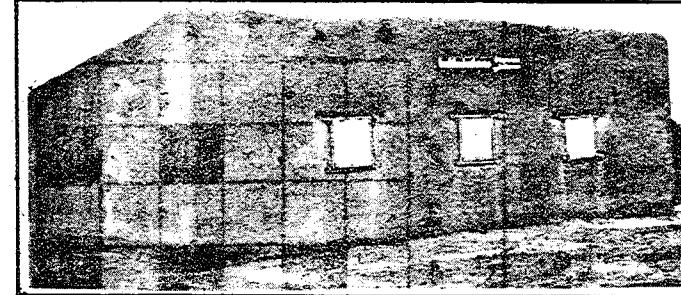
to kò : nankòròla

dugutòn

Nankòròlakaw ka jè bangera san 1976. u ka sannifeere bée bée kè u ka mògò kalannenw de fè : kòròtalikèla kelen, sèbèndila fila, sèbènnikèla kelen, lasaalikèla kelen.

u ka baara kelen filè :

- u y'u ka baara kè minènw mara yòrò fila jò, ni tòli b'olu kun na,
- ka batikukalanso fila jò,
- ka jiginniso kelen jò,
- ka bagan min yòrò kelen dila.
- u ye sannifeere basikili kelen san, min bë se ka tòni kelen pese,
- ka kòori sumanan bagi 200 san,
- ka jateminè masin kelen san,
- ani fura mara kèsu kelen,
- ani gafe mara kèsu kelen.
- kabini san 1980, k'a daminè zuwèn kalo, fo ka taa se okutòburu kalo ma, jiginnimusow ni mògò kelen jèra ka

niwakini di dugu denmisènninw bée ma, k'a ta ncininw la, fo san wòoròw.

- u ye kòori kolo tulu feere dugudenw ma.

u hakili b'a la ka baara minnu kè :

- du o du, u bèna dibi kelen jò yen,
- ka bagan min yòrò kura jò,
- ka minènw ko yòrò dò labèn kòlòn da la,
- ka finyè kunbèn jìriw turu forow lamini la,
- ka musow ka kalanso jò.

tòn ko nyènabò jèkulu mògòw filè :

peresidan :
peresidan dankan :

Mamadu Kulubali
Sumayila Tarawele

waribontigi :	Nyankira Kulubali
waribontigi dankan :	Nyara Kulubali
minèn lamarala :	Nco Kulubali
minèn lamarala dankan :	Nyanti Kulubali
sèbènni kèla :	Zumana Kulubali
balikukaramògòw :	Zumana Kulubali
	Nco Kulubali
lariwelì mògòw :	Mori Kulubali
	Tènkolo Kulubali
jiginnimusow :	Mori Kulubali
	Fatumata Kulubali
kòori tulu feerela :	Sanata Kulubali
ji sama masin kòlòsibagaw :	Nyance Kulubali
sojòla :	Saliya Kulubali
	Bakari Jabate
	Burama Kulubali

bi, Nankòròla dugutigi tògò ye Mamadu Kulubali, n'ale fana ye tòn nin nyèmògò ye.
a ko : "hèrè fèn o fèn b'an kan bi, an b'o barika da balikukalan nyèmògoso ye."

ayiwa, ne tè dò wèrè da nin kan. bawo, a n'a kòrò bë nyògòn na. halibì, alama
balikukalan nin taara nyè.

Adama Kònè
Npesoba cikèlakòliso

jèkabaara tòn dugu tè

nankòròla

Nankòròla ye dugu dò ye, min sigilen bè Npesoba arondisiman na, Kucala sérifikili kònò.

dugu nin sigibaga, ala ma hinèna a la, Npèrè Kamòna Kulubali, o ye donsokè dò wele, a ka na, u ka jè k'u sigi ale ka bugufyè la, ko : "na ne kòrò la."

"na ne kòrò la" o de bayèlèmana, ka kè "na n kòrò la" ye. dalateliya y'o kè "Nankòròla" fana ye.

o
o o

a fòra kibaru nimòrò 82 kònò ko balikukalansoba baarakèlaw ye jaw dila Nankòròla kan, ja minnu bè se ka bò sinaman na. baara min kèra Nankòròla dugu in nyefetaa kama, o siniman b'o de jira, walasa bée

cikè suguya bée, yèrèladila suguya bée, baganw ani hadamadenw ladonni, bèn, ani sèbè kònò, olu bée dònna mògòw fè, ja in dilali de sababu la, nankòròla.

k'a dòn ko wula kònò duguw fana bè se ka walew kè, wale minnu bè jamana dèmè ka bò nògò la.

ja ninnu dilala san 1977 ani san 1978 la, k'a kofò kibaru kònò de-

sanburu kalo la san 1978. o tuma ni sisan cè bè nyini ka san naani bò. Nankòròla bilaman bè cogo min na, an terikè Adama Kònè taara a lajè, ka na o lakali an ye kibaru nyè fila ninnu na.

nankòròlakaw

hadamaden 950 bè Nankòròla, cikè gana 85 b'o kònò, k'u bange minyankaw ni bamananw la. bi, a dugu wo-yolen bè, ka kè sokala caman ye a dan ma, cikè kènè nò fè, nka a denw hakili bè nyögòn na kosèbè... dugu min sigi kan kèra "na ne kòrò la" ye, n'o denw y'u bolo di nyögòn ma, ne ma d'a la, n'olu bè se ka tò kò.

san 1981, u ye kòori kilo 270 689 sòrò taari 185 la, ka kaba taari 75 ani nyò taari 270 sènè.

sènèkè sèriwusida ka dèmè

an ka sèriwusida min nyèsinnen bè sènè yiriwali ma Sikaso mara kònò, o de bè Nankòròlakaw ladamu baara cogow kan, k'a ta cikè walew la, ani bagan marali ni bolola baara misènw, ka taa a bila dugu saniya baaraw la, ani balikukan, an'a nyögònna caman.

o sèriwusida kelen bè fana ka numukè kèrènkèrènnenn masiri, n'o de bè dugu ka baara caman kè : sari minènw

b'a bolo, a bè sènèkè masin fana dila, ka jì sama masinw labèn ka nyè. kuran masin b'a bolo, min bè nègè nòrò.

nin bée tèmènen kò, dakabana ko wèrè jutigèlen b'u fè, n'o yera sinuwa jamana la, k'o nyèsin an ka jiriw lakanani ma, k'an ka gadonmusow lafinyè. o ye ka tobili kè ni misi bo funteni ye dibi la. baara nin daminèna san 1982, feburuye kalo tile 18.

lawale : fulaw buruju

nin ye Delafòsi de ka faamuya ye fulaw buruju ko la. Delafòsi sigira ka mèen farafinna. a ye nyinini caman kè an ka ko kòròw la. Delafòsi tun ye dònnikèlaba ye. an b'a walenyumandòn, a ye baara min kè farafinna kow nyè nyinini na.

fula fòlòw

a bè mògò caman nyè na ko fula kan ye kan yeleke ye farafinna. fula kan dun ye farafinna dugulen kan dò de ye. fula fòlòw fun ye farafinw de ye, u ka jamana tògò tun ye ko "Tekururu", o tun ye Senegali fan fè.

farajè dòw de ni fulaw sigira, ka kolonso u la, fo ka fulaw bò finya la, k'u kè mògò jèw ye. o farajèw tun tògò ko "yahodiyaw". olu ni fulaw sigilen, u y'u ka yahodiya kan bila ka fula kan ta. o siginyògònnya n'o furu nyògònnya labanna ka dunan ninnu ni fulaw kè mògò sugu kelen ye.

yahodiyaw bò yòrò

yahodiyaw ni Siri jamana mògò dòw nana nyògòn sòrò Sirenayiki, ka kè siginyògònma ye. Sirenayiki tun bè Libi jamana kènyèka fè. mògò ninnu labanna ka bò Sirenayiki ka taa worodugu fan fè, ka sigi Ayiri kuluw kèrè fè. u tilala ka bò yen, ka taa u sigi Joliba da la, an b'a fò yòrò min ma bi ko "Maasina". u n'u ka baganw sigira yen, soninkew ni bozow cè la. u n'u jatigiw bennna sigi la, bawo dunan nalen ninnu tun b'u ka baganw falen nyò ni jègè la. baganw tun tè jatigiw bolo.

u mèenna o sigi la, fo yahodiyaw ninnu kèrè fèntigiw ye ka tèmè u jatigiw kan. u kafara k'u bè fanga bòsi dugulenw na, olu fana y'u gèn.

Gana jamana

u wulila ka taa tilebin, Bagana jamana kènyèka fè. a tun bè fò yahodiyaw ninnu ma ko "fudu". u balima dòw nana u sègèrè Bagana yen. san 117 la, fudu dò wèrèw bòra Sirenayiki ka na sigi Maròku jamana ni worodugu cè, dò wèrè sigira Bagana kènyèka fè. yen kèrè fudu jamana ye sa. yen tògò dara ko "Gana". o kèrè san kèmè filan na laban na.

san kèmè seginnan laban na, Maasina soninkew wulila ka na sigi fudu ninnu fè Gana. soninkew cayalen jamana kan, u ye fanga minè fudu la. Gana jamana kèrè soninkew ta ye. fudu wulila tugun u ka taama fè. nka, dòw tora Gana (minnu, n'u kèrè furunyògònma ye kòni). dòw taara u sigi Moritani fàn fè, dòw sigira Senegali ba ni kènyèka cè. yen tun bè Tekururu fulaw de ka mara kònò.

Tekururu jamana

fudu wèrèw nana u sòrò Tekururu fulaw ka jamana kan yen. Tekururu jamana masakè jamu tun ye "Sal". fudu ni fulaw bennna sigi la. fudu ka kabilia kuntigi ni masakè fana diyara, k'u kè teriw sèbèw ye.

masakè y'a terikè wele, a ka bò ba kò, ka na sigi ale kèrè fè. fudu ye Senegali ba tigè, u n'u ka baganw. u nana sigi fulaw cè la. o kèrè san kèmè seginnan ni san. kèmè kònontònnan cè.

Isimayèli de tun ye fudu kuntigi ye. o ye fulaw ka masakè denmuso furu, Juma Sal kònì. Tekururu masakè salen, a burankè Isimayèli sigira fanga na. fulaw yèrè dinyèna n'o ye. kabini o kèrè, fudu caman nana u sigi Tekururu. u y'u ka yahodiyaw kan bila, a mèenna, u tè kan wèrè fò fula kan kò. u ni fulaw kèrè furunyògòn ye. fudu ye san kèmè fila kè Tekururu masakèya la.

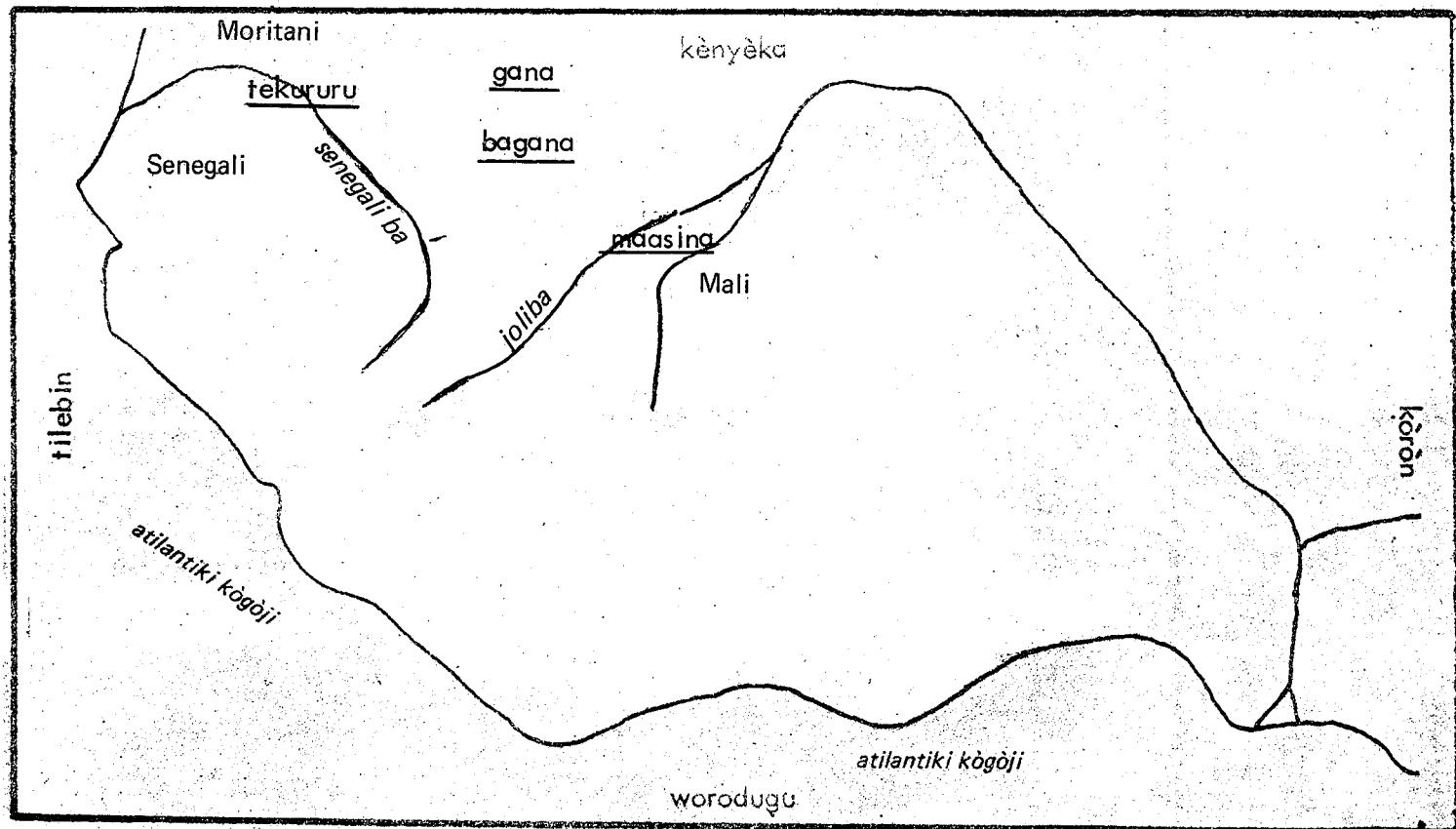
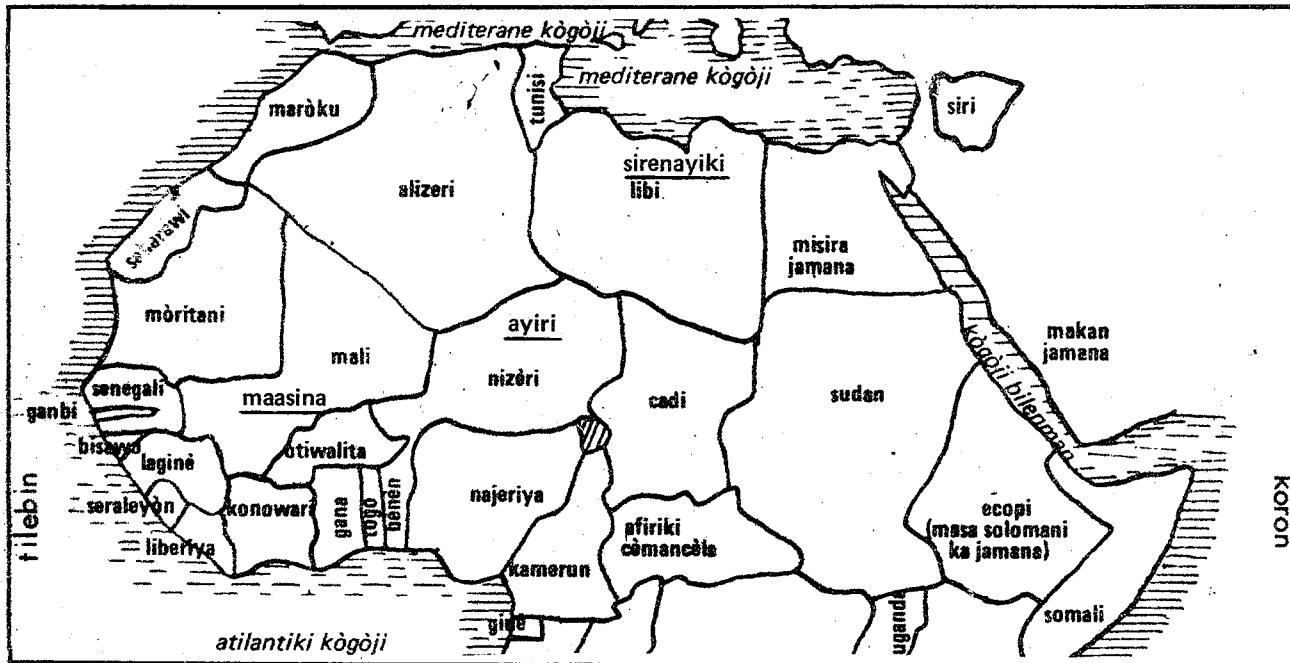
san kèmè tan ni kelennan na, fulaw ye fanga bòsi fudu la, ka fudu caman faga. War Njay sigira fanga na.

kòròn fè taama

fudu ka fanga tìnyènèn Tekururu, u ye jamana bila ka taama daminè tugun. u bòra Tekururu k'u kunsin kòròn ma, fo Misira jamana kan. u sigira yòrò o yòrò o taama sen fè, dòw tora yen. o de kama, fulaw bè yòrò o yòrò farafinna, u bè nyògòn ka kan mèn.

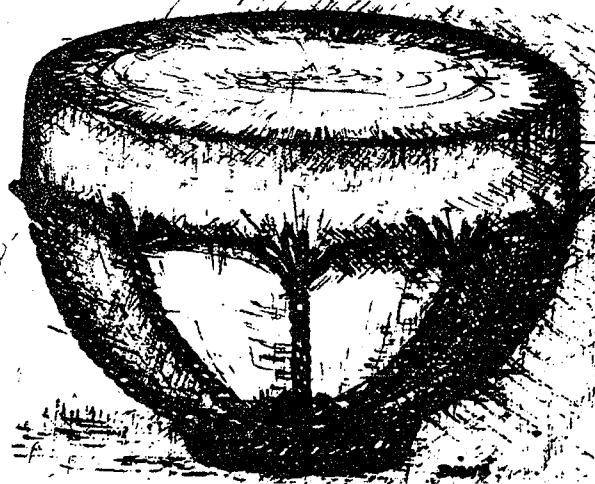
lawale : fulaw buruju

yahodiyaw bòra Sirenayiki ka taa sigi Ayiri kuluw kère fè.
u tilala ka bò yen, ka taa u sigi Maasina.

u bòra Maasina, ka taa Bagana jamana kenyèka fè, ani Gana.
u wulila tugun ka taa sigi Tekururu.

tabale ko di

zuluye kalo tile 3 san 1982, an ka dònko seli wolonwulanpan dayèlènna. o don, denmisèn baa kelen ni kèmè fila ye daka-bana poyi nyogòlòn bò.

poyi nyogòlòn ye tulon kura ye an ka dònko seli la : poyi bè kalan, denmisènw bè dònki li dà, ka dòn kè ka bèn o ma. u dòn kètò b'u sara da cogo dò la, o bè kè "MALI" sèbènnen ye ; u b'u sara da cogo wèrè la, o bè kè "UDPM" ye ; ka tila ka "UNJM" fana sèbèn o cogo la.

poyi min kalanna u fè, ko "Tabale ko di?", o filè nin ye :

Jinyè yèlèma dunun kan bòra koyi.

A kan b'i ma dè !

Wuli, wuli k'i jò

Wuli k'i muguri fasayi

Bi kènè, i ta don faasi.

Yèrè dòn ni taasi kènè

Hòrònya ni danbe kènè

Tinyè ni dònnyia kènè.

Kènè gansan tè koyi

Fa so jama kènè don kòni.

Tabale lankolon tè dè !

Jinyè yèlèma tabale !

Dòn fu tè koyi

Pan ka puruti fana tè o

Janjon kura ko don

Dòn sen kura ko don :

Fa so jama kanu.

Tabale in ko di sa ?

Ta cyèn dunun blal'a la.

Fa so den juguw si latununni

Fa so joli minnaw halakili

Fa so kòn fanga kèlèli.

Tabale in ye jòn wele ?

Den misèn laminnen

Fa so kanubaa nyuman

Kamalen kaarilen,

Tabale b'i ma.

Dunun golobara

Kamalen dunun golobara

Jinyè yèlèma dunun gosira

Jama mugurila.

raara tlennen kan b'i ma

Den misèn kaarilen

Fa so tloma jiri

N kan b'i ma

E min y'i ban

Fa so jama tonyoni ma.

Nkalon, sunyèni

Hakili sunyè walew kèlèbaa

N kan b'i ma.

E min kali kan :

Fa so !

Wuli, wuli k'i jò,

Fa so nyè ji cèbaa

Tabale y'i wele

Poyi y'i ko fò

Sandiya b'i ma

Janjon kura y'i ta ye

Nyangaran y'i ta i tògò ma.

E min ye barika da

Fa so jama ye

K'a kanu, k'a jigi fa

raara laminnen k'i ni ce.

I muguri koyi.

I kiribi yèrè de fasayi

Sinin tè diya koyi.

A tè diya jòn na sa ?

Juguw malo don

Fa so joli minnaw halaki don

O y'i ka don ye fasayi.

E min ka Alijinè dan ye

Fa so jama Wasa ye

Jama b'i kò

Sinin y'i ta ye faasi.

Mamadu Lamini KANUTE

(Bènba Kan Dungew)

jeli baba sisòkò : lamidu soma nyakate

Aa, Lamidu Soma Nyakate y'a dugumadawolo bila a da,
fo a ni sanfènyin ye nyògòn sòrò.

Silamaganba Koyita ko :

- "I tè tò, n k'a faga ?"

- "Ayì," a ko :

"kan'a faga ; a bè sa,
ne bolo tè se a ma,
e bolo tè se a ma,
a ni hakè tè to an si la ;
sabu la, n bèna baara dila e ye sisàn,
kab'a ye n furu don min,
n m'o kè.

Nka, wuli kà bò kalaka kan."

Silamaganba wulila ka bò kalaka kan,
Lamidu Soma Nyakate dara birifini kòrò minnu kan,
a y'olu cè ka bò yen, k'u bila kérè fè,
ka taa mugan ni naani bò kosonkalan ni kosonjè la,
kab'a furula, a ma deli ka minnu bò kénè ma,
a nana òlu fènsè kalaka kan,
ko : - "Silamaganba," k' "i bisimila."

A bè to ka Solu yo da a la :

"Solu yo,
Jime ni Bakari kòròkè,
bisimila.
Silamaganba Koyita,
bisimila.
Ne ka ñòni bòra,
i bisimila!"

○
○ ○

Silamaganba Koyita y'i da kalaka kan,
Nyagalen Muke yèrè donna so kònò,
k'i ko k'i jè,
ka n'i wusu,
ka fini tan ni fila siri.
A bè to ka bò kénè ma ka taa,
a bè don so kònò,
a bè fini foni kelen kelen ka bila ;
a bè bò,
a bè taa i jò kénè ma,
a bè don so kònò,
a bè fini kelen foni ka bila,
ka fini tan ni fila in bèe kelen kelen foni k'a ban,
fo k'a tò to pentelunin ye,
a n'o y'i pan,
k'i bin Silamaganba Koyita kérè fè.

U ye bololatulon daminè,
Lamidu Soma Nyakate sirilen bè.
N'a y'i tòròmòjònya Nyagalen Muke jakumasogo la,
a bè kè-kè-kè-kè a bolo,
i komin basa bè yèlèn kaara la ;
a b'i tòròmòjònya a barakòròla ni dugu cè,
a bè ketekete a bolo,
i n'a fò, n'i ye kami kun tigè ;
a girinna,
k'i tòròmòjònya Nyagalen Muke jakumasogo la,
o ye mèlèkèmèlèkè ni píripíri ko saba kè,
a ni "haa".

Kabini Nyagalen ko "haa", o "haa" nò fè,
Lamidu Soma Nyakate y'i nun turu forontomugu la,
k'a foron ;
filen kolon fa bugurinjè ni foronto,
a y'a bèe foron,
o de y'a saran ten, fo k'a faga.

○
○ ○

A mèenna,
a nun turulen bè bugurinjè ni forontomugu la sa,
Nyagalen Muke sòròla, ka wuli, ka n'i bolo da a kan,
a ko Silamaganba Koyita ma ko : - "A sara."
A ko : - "A sara ?" Ko : - "Òwò."
A ko : - "Wa, minèn labèn, an ka taa Sorotomo."
Nyagalen ko :

- "Ayì, ne tè taa ; sabu la, aw bimògòw,
n'a y'a sòrò, i bèna n kunnada de,
k'a fò, n ye i wele ka n cè faga,
walasa n ka furu i ma,
n cè ye buguri min foron,
n yèrè b'o foron, n ka sa."

Silamaganba Koyita ko : - "Ne ye hòròn de ye ;
fo ka taa a fò, i sara, ne tèna i kunnada.
Sabu la, fèn min kèra i la, n y'o mèn.
N t'i kunnada."

○
○ ○

Lamidu Soma Nyakate sara o cogo la.
Silamaganba Koyita ye Lamidu filenkolon ci,
ka Nyagalen furu siri, ka taa n'a ye Sorotomo.

(Kalilu Tera de ye Jeli Baba ka maana in sèbèn)

farafin san jateminè sèbèn

	kalo 1 dònba makònò	kalo 2 dònba	kalo 3 lasiri fòlò	kalo 4 lasiri cèmancè
kari	4 11 18 25	3 10 17 24	1 8 15 22 29	7 14 21 28
ntènèn	5 12 19 26	4 11 18 25	2 9 16 23	8 15 22 29
tarata	6 13 20 27	5 12 19 26	3 10 17 24	9 16 23 30
araba	7 14 21 28	6 13 20 27	4 11 18 25	10 17 24
alamisa	1 8 15 22 29	7 14 21 28	5 12 19 26	11 18 25
juma	2 9 16 23	1 8 15 22 29	6 13 20 27	12 19 26
sibiri	3 10 17 24	2 9 16 23 30	7 14 21 28	13 20 27
	kalo 5 lasiri laban	kalo 6 arajaba	kalo 7 sunkalo makònò	kalo 8 sunkalo
kari	5 12 19 26	4 11 18 25	2 9 16 23	8 15 22 29
ntènèn	6 13 20 27	5 12 19 26	3 10 17 24	9 16 23 30
tarata	7 14 21 28	6 13 20 27	4 11 18 25	10 17 24
araba	1 8 15 22 29	7 14 21 28	5 12 19 26	11 18 25
alamisa	2 9 16 23	1 8 15 22 29	6 13 20 27	12 19 26
juma	3 10 17 24	2 9 16 23 30	7 14 21 28	13 20 27
sibiri	4 11 18 25	3 10 17 24	1 8 15 22 29	14 21 28
	kalo 9 selininnçinin kalo	kalo 10 seli furancè kalo	kalo 11 seliba kalo	kalo 12 jònminè
kari	6 13 20 27	5 12 19 26	3 10 17 24	8 15 22 29
ntènèn	7 14 21 28	6 13 20 27	4 11 18 25	9 16 23
tarata	1 8 15 22 29	7 14 21 28	5 12 19 26	10 17 24
araba	2 9 16 23	1 8 15 22 29	6 13 20 27	11 18 25
alamisa	3 10 17 24	2 9 16 23 30	7 14 21 28	12 19 26
juma	4 11 18 25	3 10 17 24	1 8 15 22 29	13 20 27
sibiri	5 12 19 26	4 11 18 25	2 9 16 23 30	14 21 28

sènèkèla k'i hakili to a ma ko :

- foro labèn bè kè kalo 6 la.
- danni bè kè kalo 7 la.

seli minnu bè kè Mali kònò, n'olu jateminènen bè tubabu san jate de la,
olu bè bèn don minnu ma nyinan, o filè nin ye :

- zanwuye kalo tile fòlò, n'o ye tubabu san daminè don ye : dònba, tile 16.
- zanwuye kalo tile 20, n'o ye Mali sòròdasiw ka seli ye : lasiri fòlò, tile 5.
- mè kalo tile fòlò, n'o ye baarakèlaw ka seli ye : arajaba, tile 18.
- mè kalo tile 25, n'o ye Afiriki ka seli ye : sunkalo makònò, tile 12.
- sètanburu kalo tile 22, n'o ye Mali yèrèmahòrònya seli ye : seliba kalo, tile 14.